

Idill és tragikum Szabó T. Anna:Elhagy
Magvető, Bp., 2007

„A költészet sose magyarázkodik, mivel maga is élet. Egyszerűen van, és betölti helyét, mint egy élőlény. (...) Akár a pók a hálóját, akár a növény a leveleit és virágát, a költő se talál ki semmit. Teljesíti szerepét, betöltve, amire született. Őrizkednie kell tehát minden beavatkozástól, ami meghamisítaná belső igazát. S ez nem könnyű: hűséggel óvnia legbelső igazságát, legyen az bármilyen keserves, utat nyitva, formát adva neki. Mennyivel egyszerűbb lenne, és biztonságosabb is, kívülről irányítva azt írnia, azt mondania, amit mások hallani szeretnének tőle” – fogalmazott Anne Hébert, a francia-kanadai költőnő, akinek fenti sorai jutottak eszembe Szabó T. Anna ötödik verseskötetét olvasva. A kötet az előzőkhöz hasonlóan magabiztos formakultúrával bír, bár nem a látványosságot, a külsőségek kirívó jegyeit villogtatja alkotásaiban, hanem létélmeinek és létértelmezéseinek hiteles rajzát nyújtja olvasóinak. Szabó T. Anna képes megteremteni azt a belső tárgyiasságot, amely ahhoz szükséges, hogy részben újjáteremtve a szecesszió átélő, érző szubjektumát, szerepein keresztül élettörténetét formálja költészeté. S mindehhez plasztikus és eredeti látásmóddal rendelkezik, „pedig” nem talál ki semmit, azt írja, amit megtapasztalt.

Hatvanhat verssé formált élményeit, kérdéseit, szorongásait kilenc ciklusra osztotta, s így e fegyelmezett szerkesztés révén kötetének tematikája a születéstől az elmúlásig ível. Szabó T. Anna költészetének beszédmódja vallomásos, személyes bensőségesség, önreflexivitás jellemzi. Számos verse a női lét testi–lelki–metafizikai kérdései köré tematizálódik. Testének a terhesség időszakában megváltozott reakcióiról, állapotáról – „Mellem hasamra, hasam combomra omlik, / gerincem roppan, derekam fáj (...) Nehéz vagyok már, szülni vágyom” (*Hangok a várakozásban*) – éppúgy ír, mint a szülésről, az újszülöttről való rácsodálkozás tapasztalatáról, az anyaság élményéről. A csecsemő félelmeivel, vágyaival, ösztöneivel való azonosulás számos verset indukál, így az *Újszülött, Napkelte* szép példái az anyaság misztériumának. Gyermekével való kapcsolatát, a hétköznapi anyaságát formálja verssé, s azokat a kérdéseket is, amelyekre második gyermeke várásakor válaszolnia kellett. A „Miért vagyok asszony? Tűrök és várok” (*Hangok a várakozásban*) éppúgy verssé lesz, mint első gyermekével folytatott beszélgetése, amikor más

kérdésre kell válaszolnia: „»Én dugtam be a magot?« A keze / gömbölyű, mozgó hasamon. „Dehogy. Apa tette be.” „A köldökön át?” / Bólintok. Nézi, elgondolkodik: / „Honnan lehet ilyen magot szerezni?” (*Egy hároméves*)

E kötet számos verse a hálószoba intimitásairól is beszél, férfi–nő, férj–feleség meghitt, erotikus kapcsolatáról, a megtermékenyítő társsal való együttlét gyönyört ajándékozó hatalmáról. „A szívből most mind alászáll a vér / már a csípőben ölben bizsereg / mohó lábujjam a szőnyegbe váj / veled megint veled veled veled” (*Tangó*). Nem a korszellemet követő költő Szabó T. Anna, verseiből kitűnik szilárd értékrendje, amelyről egy olyan korban versel, amikor a felkínálkozó számos szerep közül nem feltétlenül az anya–feleség szerep tűnik a legkézenfekvőbbnek.

„Megtartható-e, amit látsz, a kép? / Szorítsd erősen. Hunyd rá a szemed. [...] Ha múlni akar, mért őrizni meg? / Üres tükör legyél, ha nézni kell” (*Szél, lomb, eső*) – írta második verseskötetében, s az akkori hangütés az idő múlásával némiképp változott, mélyült. A jelen fenntarthatósága képtelenség, s hogy az idő kikezdi legintimebb és legszebb perceinket, közhely, versszövetén mégis a mulandóság fölötti megrendülés átütő erejű. E kötetnek már nem az a kulcskérdése: „ha múlni akar, mért őrizni meg?”, hanem „Meddig akarok itt maradni? Két / kisgyerekekkel ölemben, vállamon / választottam kezével, szüleim, / szeretteim körében, nyári erdők / fáin fölött, a fényes déli napban?” (*A csúcson*) Szabó T. tudja: a maradás nem kívánság kérdése, s mint írja, válasza az lenne: örökre. Az utolsó versszakban ez olvasható: „De nézd a kezem. Hogy kapaszkodik, / milyen görcsösen markolja a földet. / Pedig ha soha nem állok fel innen, / ha belekövülök a ragyogásba, / akkor is csúszni fogok lefele.” Kötetére egyszerre jellemző az idill és a tragikum. Verseinek éppen az az erősségük, hogy a megidézett szép pillanatfoslányok magukban hordozzák az elmúlást és ezáltal a tragédia lehetőségét. „Mint téli erdön egyedül dalolgat / az ember, ha már ijesztő a csend, / érzem én is, hogy volt lesznek ma holnap, / és holtak a múlt semmit sem jelent.” (*Szilveszter*) Szabó T. kötete jól ellenpontozott, ismeri az arányokat, ettől válik mondandója nem csupán formai remekké, hanem hitelessé is. Olyan költő ő, akinek elhiszi olvasója, hogy látott „Fácánt virágzó vadrózsa alatt, / pipacsmezőt a Somló-heggyel ködben” (*Mit láttam?*), s akinek el meri hinni a múlt idő fájdalmának tapasztalatát is.

Erős Kinga